

LIETUVOS BANKO FINANSŲ RINKOS PRIEŽIŪROS TARNYBA

Adresatams pagal sąrašą

2021-05-18 Nr. S 2021/(34.128.E-3404)-12-2721
Į [data] Nr.

Kopija:

Lietuvos bankų asociacijai
Lietuvos Respublikos užsienio
reikalų ministerijai
Finansinių nusikaltimų tyrimo
tarnybai prie Lietuvos Respublikos
vidaus reikalų ministerijos

DĖL PINIGŲ PLOVIMO IR TERORISTŲ FINANSAVIMO PREVENCIJOS REIKALAVIMŲ TAIKYMO TARPTAUTINIŲ DONORŲ IR VYSTOMOJO BENDRADARBIAVIMO IR PARAMOS DEMOKRATIJAI VEIKLĄ VYKdanČIŲ SUBJEKTŲ ATŽVILGIU

Lietuvos bankas, atsižvelgdamas į Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo politiką, kuria siekiama prisidėti prie Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslų užtikrinant taiką, skatinant ekonominį augimą bei socialinį stabilumą pasaulyje, mažinant skirtumus tarp išsivysčiusių ir besivystančių šalių bei integruojant besivystančias šalis į pasaulio ekonomiką, prie demokratijos, saugumo ir stabilumo erdvės, tvaraus vystymosi plėtojimo, žmogaus teisių ir lyčių lygybės plėtojimo valstybėse partnerėse, stiprinti politinius, ekonominius, socialinius ir kultūrinius ryšius su valstybėmis partnerėmis, bei reaguodamas į susitikimuose su Lietuvos bankų asociacija pateiktą problematiką, šiuo raštu atkreipia dėmesį į pinigų plovimo ir teroristų finansavimo (toliau – PPTF) prevencijos reikalavimų taikymą subjektų, kurių veikla susijusi su vystomuoju bendradarbiavimu ir parama demokratijai bei yra finansuojama tarptautinių donorų lėšomis, atžvilgiu.

Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas (toliau – PPTFPĮ) įpareigoja finansų rinkos dalyvius, įskaitant bankus, vykdyti PPTF prevencijos reikalavimus. Tokie reikalavimai apima tinkamą kliento ir naudos gavėjo tapatybės nustatymą, kliento dalykinių santykių ir sudaromų sandorių stebėseną, siekiant nustatyti, ar sudaromi sandoriai ar operacijos nėra susiję su nusikalstama veikla, kliento informacijos atnaujinimą, pranešimų apie įtartinas kliento operacijas ar veiklą pateikimą kompetentingoms institucijoms ir kt. PPTFPĮ 29 straipsnio 1 dalies 2 punktą įpareigoja finansų rinkos dalyvius nustatyti atitinkamą vidaus politiką ir vidaus kontrolės procedūras, susijusias su rizikos vertinimu, rizikos valdymu, atsižvelgiant į kliento riziką, produktų, paslaugų riziką ir (arba) operacijų riziką, šalies ir (arba) geografinio regiono riziką. Remiantis šiomis PPTFPĮ nuostatomis, finansų rinkos dalyviai, pradėdami ir (arba) tęsdami dalykinius santykius su pelno nesiekiančiomis organizacijomis (toliau – PNO), įskaitant subjektus, kurių veikla susijusi su vystomuoju bendradarbiavimu ir parama demokratijai, turėtų vertinti su šiais klientais susijusias PPTF rizikas.

Atkreiptinas dėmesys, kad nors Finansinių veiksmų darbo grupės kovai su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu (angl. *Financial Action Task Force*) (toliau – FATF) 8

rekomendacija¹ įpareigoja valstybes peržiūrėti teisės aktų, susijusių su PNO, kurios gali būti pažeidžiamos dėl teroristų finansavimo, tinkamumą, vis tik ne visoms PNO turėtų būti automatiškai priskiriama didesnė PPTF rizika. FATF gairėse² pažymima, kad būtina įdiegti rizikos vertinimu pagrįstą metodą, kadangi ne visos PNO yra aukštos rizikos, kai kurios PNO nekelia rizikos arba kelia mažą PPTF riziką. FATF taip pat pažymi, kad vienodų standartų taikymas (angl. *one size fits all*) visam PNO sektoriui yra netinkamas, o finansų įstaigos, atsižvelgiant į tai, jog dalykinių santykių su PNO nutraukimas stabdo pagalbos teikimą besivystančioms šalims ir krizių zonoms, kur humanitariniai poreikiai yra dideli ir kai labdaringas darbas teigiamai prisideda prie kovos su terorizmu, nepradėti dalykinių santykių arba nutraukti dalykinius santykius su PNO turėtų tik tais atvejais, kai PPTF rizika negali būti suvaldyta.

Europos bankininkystės institucijos, Europos draudimo ir profesinių pensijų institucijos ir Europos vertybinių popierių ir rinkų institucijos 2018 m. sausio 4 d. priimtose ir 2021 m. kovo 1 d. atnaujintose Bendrose gairėse pagal Direktyvos (ES) 2015/849 17 straipsnį ir 18 straipsnio 4 dalį dėl supaprastinto ir sustiprinto deramo klientų tikrinimo ir dėl veiksmų, į kuriuos kredito ir finansų įstaigos turėtų atsižvelgti vertindamos su atskirais verslo santykiais ir pavieniais sandoriais susijusių pinigų plovimo ir teroristų finansavimo riziką (toliau – Rizikos veiksmų gairės) nurodyta, kad siekiant nustatyti, ar klientas kelia didesnę PPTF riziką, reikėtų vertinti, ar klientas yra PNO, kuri remia jurisdikcijas, siejamas su didesne TF rizika; ar klientas yra PNO, kurios veikla ar vadovybė, remiantis vieša informacija, siejama su ekstremizmu ar palankumu teroristams, arba kurios veikla susijusi su didelės vertės lėšų pervedimu į jurisdikcijas, susijusias su didesne PPTF ir didelės rizikos trečiosiomis valstybėmis.

Pažymėtina, kad vystomojo bendradarbiavimo veikla ir subjektų, užsiimančių šia veikla, pareigos ir atsakomybė yra reglamentuojama Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos teisės aktuose. Remiantis Lietuvos Respublikos vystomojo bendradarbiavimo ir humanitarinės pagalbos įstatymo 2 straipsnio 15 dalimi, vystomojo bendradarbiavimo veiklai priskiriama dvišalės ir (ar) daugiašalės paramos vystymuisi teikimas ir kiti veiksmai, kuriais prisidedama prie Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo politikos tikslų įgyvendinimo. Minėto įstatymo 2 straipsnio 7 dalis nurodo, kad tarptautiniais donorais laikomi užsienio valstybės, tarptautinės organizacijos, privatūs fondai, nevyriausybinės ir verslo organizacijos ir kiti subjektai, dalyvaujantys vystomojo bendradarbiavimo veikloje ar teikiantys humanitarinę pagalbą. Vystomojo bendradarbiavimo veiklą įgyvendinantys subjektai iš tarptautinių donorų gaunamas lėšas privalo naudoti tik teisėtai, šių organizacijų įstatuose numatyta ir tarptautinių donorų vykdomas programas atitinkančiai veiklai. Atkreiptinas dėmesys, kad vystomojo bendradarbiavimo veiklą įgyvendinantys subjektai dėl politinių ir teisinių priežasčių neturi galimybės savo veiklą vykdyti atitinkamoje valstybėje, todėl savo veiklą trečiųjų valstybių atžvilgiu vykdo Lietuvoje, o vykdant šią veiklą reikalingas priėjimas prie finansų sistemos.

Remiantis tarptautiniais standartais ir teisės aktų nuostatomis, finansų įstaigos, įgyvendindamos PPTF prevencijos reikalavimus, turėtų taikyti rizika pagrįstą metodą, o pradėdamos ir (arba) tęsdamos dalykinius santykius su subjektais, įgyvendinančiais vystomojo bendradarbiavimo programas ir projektus, turėtų nustatyti ir vertinti kiekvieno subjekto keliamą PPTF riziką. Finansų įstaigos, nustatydamos tokių klientų riziką, turėtų vertinti Rizikos veiksmų gairėse nurodytus rizikos veiksmus bei atsižvelgti į tokių subjektų veiklos specifiką, kai veikla susijusi su vystomuoju bendradarbiavimu, parama demokratijai, saugumo ir stabilumo erdvės, tvaraus vystymosi plėtojimu valstybėse partnerėse bei reglamentuota Lietuvos Respublikos teisės aktuose, finansuojama tarptautinių donorų lėšomis, lėšos gaunamos viešųjų pirkimų būdu, gavus subsidijas, laimėjus projektų atranką, o lėšų panaudojimo tikslai yra susiję su šių organizacijų veiklos specifiką.

Papildomai pažymėtina, kad atsižvelgiant į tai, jog Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos kompetencija apima išvadų dėl vystomojo bendradarbiavimo veiklų ir subjektų atitikimo vystomąjį bendradarbiavimą reglamentuojantiems nacionaliniams, Europos Sąjungos ir tarptautiniams teisės aktams, taip pat dėl lėšų šaltinių panaudojimo teisėtumo, teikimą, kilus klausimų dėl subjektų, kurių veikla susijusi su vystomuoju bendradarbiavimu, vykdomos veiklos, finansų įstaigos galėtų kreiptis į Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministeriją ar kitas kompetentingas institucijas dėl atitinkamų išaiškinimų.

Atkreiptinas dėmesys, kad finansų įstaigų taikomos PPTF prevencijos vidaus kontrolės

¹ <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202012.pdf>.

² <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/BPP-combating-abuse-non-profit-organisations.pdf>.

procedūros, kai visam PNO sektoriui automatiškai priskiriama didesnė PPTF rizika, Lietuvos banko nuomone, nėra suderinamos su rizikos vertinimu pagrįsto metodo įdiegimu ir neturėtų sudaryti nepagrįstų ir neproporcingų kliūčių tarptautiniams donorams ir vystomojo bendradarbiavimo ir paramos demokratijai veiklas įgyvendinantiems subjektams Lietuvoje vykdyti savo veiklą. Tuo nepaneigiama finansų įstaigų pareiga plėtojant dalykinius santykius, vykdant kliento dalykinių santykių ir operacijų stebėseną, vertinti, ar subjektų, kurių veikla susijusi su vystomuoju bendradarbiavimu, vykdomos operacijos ir veikla atitinka šių subjektų veiklos specifiką, įstatuose ir tarptautinių donorų vykdomose programose ir projektuose numatytą veiklą, kitus svarbius aspektus, galinčius turėti įtakos kliento keliamai PPTF rizikai. Esant įtarimų dėl šių subjektų atliekamų operacijų ar veiklos, finansų įstaigos PPTFPĮ nustatyta tvarka turėtų pateikti pranešimą Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos.

Direktorė

Jekaterina Govina